

دریا به عنوان یکی از ارزشمندترین دارایی‌های راهبردی و سرمایه‌های استراتژیک، نقش کلیدی در توسعه و پیشرفت هر کشور ایفا می‌کند. برای ایران که با مجاورت به خلیج فارس، دریای عمان و دریای خزر از امتیاز یک کشور دریایی برخوردار است، این موقعیت ژئوپلیتیک از اهمیت بسزایی برخوردار است.

به باور کارشناسان؛ توسعه خوضه‌های صنعتی در سواحل و رانستای توسعه اقتصادی دریا محور منجر به تغییر مفهوم بندر از محلی برای تبادل کالا به قطب صنعت و تجارت شده و باعث می‌شود که کشور نقش مهمی در زنجیره‌های ارزش جهانی پیدا کند.

شرکت‌های دانش بنیان با توسعه پرورش میگو و ماهی پرورشی، صادرات غیرنفتی را افزایش داده‌اند. تولید میگوی پرورشی و شناورهای صیادی پیشرفته، امنیت غذایی و اشتغال پایدار را هدف قرار داده است. همچنین در انرژی دریایی، فناوری‌های نمک‌زدایی با انرژی خورشیدی و گاز، می‌تواند نیمی از نیاز آب ایران (۳۹ میلیارد مترمکعب سالانه) را تا ۲۰۳۰ تأمین کند، با تمرکز بر جنوب کشور.

با چنین نگاهی برگزاری نخستین نمایشگاه ملی توانمندی‌های دانش بنیان اقتصاد دریا محور، در ۲۷ و ۲۸ آبان ۱۴۰۴ در تهران، فرصتی استراتژیک برای معرفی دستاوردها فراهم می‌کند. این رویداد، با تمرکز بر فناوری‌های نوین دریایی، زنجیره ارزش صنایع مرتبط و همکاری دانش بنیان‌ها، بیش از ۱۰۰ شرکت را گرد هم آورده است. به باور کارشناسان؛ اهمیت این نمایشگاه فراتر از نمایش است و آن پلی میان بخش خصوصی، دولتی و دانشگاهی ایجاد می‌کند و بستری برای همتایی بین المللی فراهم می‌آورد. دبیر برنامه ملی توسعه اقتصاد دریامحور، —دکتر خراسانچی — تأکید کرد که این رویداد، با هدف نوسازی زنجیره‌های تأمین، مقب‌ماندگی ایران را جبران می‌کند و سهم اقتصاد دریا را از ۲.۵ درصد GDP به ۱۰ درصد می‌رساند. در حاشیه نمایشگاه، قراردادهایی برای توسعه ناو بندرها و پایگاه‌های متحرک دریایی امضا شد که عمق استراتژیک ایران را در اقیانوس هند افزایش می‌دهد.

جایگاه ویژه اقتصاد آبی

اقتصاد دریامحور، استفاده پایدار از ظرفیت منابع و گستره‌های آبی اعم از اقیانوس ها، دریاها، دریاچه‌ها و جزایر برای رشد اقتصادی، بهبود وضعیت معیشت و ایجاد اشتغال و در نهایت افزایش تولید ناخالص داخلی تعریف می‌شود. بنابر این، حوزه اقتصاد دریا مستلزم ظهور و حمایت از صنایع مرتبط با آب و دریا از جمله حمل‌ونقل دریایی، گردشگری دریایی، انرژی‌های تجدیدپذیر، آبی‌پروری و شیلات، بیوتکنولوژی دریایی، زیست هوشناسی و معدن‌کاری دریایی و البته حفظ و بازسازی محیط‌زیست دریاست.

عدم اتکابه فروش نفت و عبور از اقتصاد تک‌محصولی، مهم‌ترین موضوعی است که در این دوران باید به آن توجه داشت. دریا به‌عنوان یکی از حوزه‌های مهمی است که می‌تواند محور اقتصاد ایران و جایگزینی برای صادرات نفت را فراهم آورد. توسعه اقتصاد دریا محور با دارا بسودن ظرفیت خلیج فارس، خزر، دریای عمان و اقیانوس هند، یک الزام است. با تغییر نگاه به دریا و شیوه بهره‌برداری از آن است که این مرز طولانی خواهد توانست فرصتی استثنایی برای تولید، اشتغال مولد و افزایش رفاه عمومی در کل کشور ایجاد کند.

بدون شک جزایر با پشتوانه قانونی و سپس جذب سرمایه می‌توانند نقش مهمی را در راستای تحقق اقتصاد دریامحور ایفا کنند. مناطق آزاد از جمله کیش با توجه به قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها و قرار گرفتن در قلب عرصه‌های آبی می‌تواند از یک سسو بهترین ارائه‌دهنده الگوهای توسعه و صاهروری از عرصه‌های آب‌های سرزمینی باشد. از سوی دیگر، می‌تواند به‌عنوان خط‌مقدم جنگ اقتصادی و رونق تولید و صادرات، نقشی تعیین‌کننده و تاریخی ایفا کند. در واقع در یک جمع‌بندی کلی باید گفته شود؛ برداشتن خیزی بلند در حوزه اقتصاد آبی، لازم‌اماش این‌است که این امر مهم به‌عنوان یک گفتمان غالب ملی و راهبردی مورد توجه قرار گرفته و در نظام برنامه‌ریزی کشور به شکلی تخصصی تا حصول به نتیجه مطلوب پیگیری شود.

دانش بنیان‌های دریایی

معاونت علمی فناوری و اقتصاد دانش بنیان

طراحی و ساخت آن با مشارکت ۲۵ شرکت دانش بنیان و مراکز دانشگاهی، بیش از ۲.۵ میلیون دلار صرفه‌جویی ارزی به همراه داشته است.

در حوزه شناورسازی، اولویت بر ساخت شناورهای کوچک و متوسط قرار گرفته که سهم ۳۵ درصدی در بومی‌سازی موتورهای دریایی، سامانه‌های ناوبری هوشمند و بدنه‌های مقاوم در برابر خوردگی شده‌اند. برای مثال، در اردیبهشت سال جاری، معاون وزیر دفاع از الحاق شناورهایی خبر داد که با فناوری‌های الکترومغناطیسی و سایبری پیشرفته، قابلیت عملیات در عمق اقیانوس‌ها را دارند. این پیشرفت‌ها نه تنها وابستگی به واردات را کاهش داده، بلکه ایران را در میان ۱۰ کشور

و ظرفیت‌های پهنه‌های آبی خود تمرکز و توجه کرده است کم آب بودن کشور نیز بر اهمیت تغییر این شرایط و استقرار فعالیت‌های اقتصادی به‌ویژه فعالیت‌های آب بر در سواحل می‌افزاید.

به باور کارشناسان؛ توسعه خوشه‌های صنعتی در سواحل و ارتقای بنادر در راستای توسعه اقتصادی دریامحور منجر به تغییر مفهوم بندر از محلی برای تبادل کالا به قطب صنعت و تجارت شده و باعث می‌شود که کشور نقش مهمی در زنجیره‌های ارزش جهانی پیدا کند. در چنین شرایطی دستیابی به توسعه همه‌جانبه، جذب سرمایه و افزایش اشتغال پایدار در گرو داشتن جایگاه مناسب و اطمینان‌آور در مبادله با کشورهای جهان و همکاری سازنده با آن‌هاست، بنابر این اقتصاد دریامحور می‌تواند

پایگاهی در منطقه و جهان برای کشور ایجاد کند.

حرکت دانش بنیان‌ها به سوی اقتصاد دریا

ایران در سال‌های اخیر، با تکیه بر توان داخلی، گام‌های بلندی در بومی‌سازی فناوری‌های دریایی برداشته است. یکی از دستاوردهای برجسته، ساخت شناورهای اطلاعاتی سیگنالی مانند ناو «زاگرس ۳۱۳» است که با طول ۹۵ متر، عرض ۱۱ متر و سرعت ۲۲ گره دریایی، مجهز به سامانه‌های پیشرفته اطلاعات سیگنالی شده و قادر به رصد و رمزگشایی سیگنال‌های الکترونیکی در فواصل دور است. این ناو، با حمل بالگرد و ۷۰ متخصص جنگ الکترونیک، نماد خودکفایی دفاعی-اقتصادی ایران است و امنیت شاهراه‌های آبی منطقه را تضمین می‌کند.

می‌توان در تعاریف مصطلح علوم دریایی، جمهوری اسلامی ایران را کشوری دریایی به حساب آورد. دریا نه تنها یکی از بزرگ‌ترین دارایی‌های راهبردی ایران محسوب می‌شود، بلکه سواحل مناسب آن نیز بستری ایده‌آل برای بهره‌برداری در زمینه‌های مختلف اقتصادی فراهم کرده‌اند. در همین راستا، رهبر معظم انقلاب نیز بارها بر اهمیت اقتصاد دریامحور تأکید داشته‌اند تا این موضوع در سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران جایگاه شایسته‌ای پیدا کند.

الزامات توسعه دریامحور در ایران

مقام معظم رهبری براساس بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی مورخ شانزدهم آبان‌ماه ۱۴۰۲ سیاست‌های کلی توسعه دریامحور را در ۹ بند ابلاغ فرمودند که عبارت‌اند از: سیاست‌گذاری یکپارچه امور دریایی، توسعه فعالیت‌های اقتصادی دریامحور، تسهیل و توسعه سرمایه‌گذاری، تعیین سهم و جغرافیای جمعیت، تجارت، صنعت کشاورزی و گردشگری، بهره‌برداری از منابع و ذخایر زیست‌بوم دریایی، تأمین و ارتقای سرمایه انسانی، توسعه همکاری‌های اقتصادی با کشورهای همسایه و سایر کشورها، افزایش سهم کشور در حمل‌ونقل دریایی و ترانزیت و حمایت از سرمایه‌گذاران بومی. سیاست‌گذاری منطقه‌ای و تلاش برای کاهش شکاف‌های توسعه‌ای در میان مناطق مختلف یک کشور، نه تنها موجب توزیع متعادل‌تر جمعیت و درآمد می‌شود و پایداری در بهره‌برداری از منابع را بهبود می‌بخشد، بلکه مزایای دیگری نیز به همراه دارد؛ یکی از این مزایا، افزایش توان رقابت‌پذیری مناطق در مقایسه با مناطق مشابه در سطح جهانی است. با توجه به جهانی شدن روزافزون زنجیره‌های ارزش، تقویت رقابت‌پذیری مناطق در مقیاس بین‌المللی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار شده است.

در حال حاضر باید به این نکته توجه کرد که در ایران الگوی توسعه به معنای عام و توسعه شهری به معنای خاص و به تبع آن‌ها پراکندگی جمعیتی در طول تاریخ خشکی محور بوده و در برنامه‌های توسعه ملی منطقه‌ای و شهری برای پهنه‌های آبی جایگاه مناسبی تعریف نشده است، به همین دلیل تمرکز جمعیتی در ایران از الگوی خشکی محور تبعیت کرده و کشور کمتر بر انواع مزیت‌ها

ویژه دانش بنیان‌های دریایی اقتصاد سرآمد

«سرآمد» گزارش می‌دهد؛

رویدادی برای جهش فناوریانه در اقتصاد دریا

نقش دانش بنیان‌ها در اقتصاد دریایا به ایران پررنگ می‌شود؟

گروه دریایا به - سعید قلیچی - نمایشگاه ملی توانمندی‌های دانش بنیان اقتصاد دریامحور در آستانه دومین سالگرد ابلاغ سیاست‌های کلان این حوزه، روزهای ۲۷ و ۲۸ آبان در مصالای امام خمینی (ره) برگزار می‌شود؛ رویدادی که به گفته مهدی خراسانچی، دبیر برنامه ملی توسعه اقتصاد دریامحور و دبیر نمایشگاه ملی توانمندی‌های دانش بنیان اقتصاد دریامحور با هدف ارائه تصویر جامع از ظرفیت‌های علمی، فناوریانه و صنعتی دریای ایران و معرفی پروژه‌ها و محصولات دانش بنیان شکل گرفته است. انتظار که رسانه‌ها گزارش داده‌اند، تمرکز اصلی امسال بر توسعه فناوری‌های نوین دریایی، ارتقای زنجیره ارزش در صنایع مرتبط و فراهم‌سازی بستر همکاری میان شرکت‌های دانش بنیان، صنایع بزرگ و دستگاه‌های حاکمیتی است.

به گزارش «اقتصاد سرآمد»، رشد اقتصادی پایدار هر کشور به بهره‌گیری هوشمند از ظرفیت‌های طبیعی، توسعه زیرساخت‌ها و مدیریت کارآمد منابع بستیگی دارد. در این میان، ایران با حدود ۱۹۰ هزار کیلومتر مربع گستره دریایی و ۵ هزار و ۸۰۰ کیلومتر نوار ساحلی، هم در شمال و هم در جنوب دسترسی به دریا دارد و از این منظر کشوری دریایی و استراتژیک محسوب می‌شود. دریای عمان و خلیج فارس، همراه با دریای خزر، ظرفیت‌های عظیمی برای توسعه اقتصادی، تجارت بین‌المللی و تأمین معیشت جوامع ساحلی فراهم کرده‌اند. بااین حال، سهم اقتصاد دریامحور در تولید ناخالص ملی کشور هنوز محدود و کمتر شناخته‌شده است و آمار دقیقی از آن در دسترس نیست.

سال‌هاست که کارشناسان با تأکید بر اهمیت بهره‌گیری از ظرفیت‌های دریایی ایران، می‌گویند: ظرفیت‌های دریایی کشور یکی از پیشران‌های اصلی توسعه اقتصادی و حتی غیراقتصادی کشور در آینده به‌شمار می‌آید. با سرمایه‌گذاری هوشمند، برنامه‌ریزی دقیق و مشارکت فعال بخش خصوصی، دریا می‌تواند نه تنها به منبع ثروت و تجارت تبدیل شود، بلکه نمادی از امید، نوآوری و آینده‌ای روشن برای نسل‌های امروز و فردای ایران باشد. اقتصاد دریامحور فرصتی بی‌ظیر است تا کشور بتواند رشد اقتصادی پایدار، رفاه ساحل‌نشینان و حضور قدرتمند در بازارهای جهانی را به واقعیت بدل کند. در نهایت، دریا برای ایران دیگر تنها مرز جغرافیایی نیست، بلکه دروازه‌ای به آینده‌ای پر از فرصت، نوآوری و توسعه پایدار است و دستان توانمند فعالان اقتصادی می‌توانند این ظرفیت عظیم را به ثروت ملموس ملی تبدیل کنند.

وسعت اقتصاد دریامحور در ایران

دریا به‌عنوان یکی از ارزشمندترین دارایی‌های راهبردی و سرمایه‌های استراتژیک، نقش کلیدی در توسعه و پیشرفت هر کشور ایفا می‌کند. برای ایران که با مجاورت به خلیج فارس، دریای عمان و دریای خزر از امتیاز یک کشور دریایی برخوردار است، این موقعیت ژئوپلیتیک از اهمیت بسزایی برخوردار است. منابع غنی انرژی، نقش محوری در کریدور شمال‌جنوب در جنوب غرب آسیا، دسترسی به آب‌های آزاد و ظرفیت اشتغالزایی بالا، تنها بخشی از مزایای این موقعیت منحصر به فرد هستند. حمل‌ونقل دریایی ایران مخصوصاً در قسمت جنوبی کشور بسیار فعال است.

جمهوری اسلامی ایران با دستیابی به دریا و استفاده هوشمندانه از فرصت‌ها و توانمندی‌های مرتبط، می‌تواند مسیر رشد و توسعه اقتصادی را بیش از پیش تسهیل کند. ظرفیت‌های گسترده کشور در بخش اقتصاد دریامحور شامل مواردی نظیر دسترسی به آب‌های آزاد، جزایر متعدد، شهرهای بندری با عملکردهای متنوع تجاری، صیادی، توریستی و صنعتی، شیلات (شامل صید و آبی‌پروری)، گردشگری دریایی، حمل‌ونقل دریایی، کشتی‌سازی، بهره‌برداری از منابع زیرسطحی، معادن نفت و گاز، پالایشگاه‌ها، بنادر، اسکله‌ها و سازه‌های دریایی، سوخت‌رسانی به کشتی‌ها (بانکرینگ) و فعالیت‌های زیست محیطی می‌شوند. برای بهره‌مندی هر چه بهتر از این ظرفیت‌ها، سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی دقیق و منسجم ضروری است.

وسعت خلیج فارس اندکی کمتر از ۲۴۰ هزار کیلومترمربع است که سومین خلیج بزرگ جهان به‌شمار می‌آید. همچنین دریای عمان با حدود ۹۰۰ هزار کیلومترمربع مساحت، پیشروی اقیانوس هند در خشکی‌های آسیای جنوب‌غربی است و دریای خزر نیز با مساحت حدود ۴۰۰ هزار کیلومترمربع، بزرگ‌ترین دریاچه جهان است. ایران با احتساب جزایر خلیج فارس از ۵ هزار و ۸۰۰ کیلومتر خط ساحلی برخوردار است که ۴ هزار و ۹۰۰ کیلومتر آن در جنوب و مابقی در شمال قرار دارد و

